

Het Zakboek diëtetiek draagt bij aan de professionalisering van de diëtist

De afdeling Diëtetiek en Voedingwetenschappen in het VU medisch centrum (VUmc) in Amsterdam heeft de academisering van de diëtetiek hoog in het vaandel staan. Daar is het uitgeven van het Zakboek diëtetiek een mooie uiting van met Hinke Kruijenga en Nicolette Wierdsma als 'leading ladies' van het enthousiaste team.

Op 4 september overhandigde Nicolette Wierdsma, diëtist-onderzoeker, het Zakboek diëtetiek aan Wouter Bos, voorzitter van de Raad van Bestuur van het VUmc. De afdeling Diëtetiek en Voedingwetenschappen organiseerde op die dag het symposium 'Meten weten eten, innovaties in de diëtetiek' ter gelegenheid van het verschijnen van het Zakboek diëtetiek en de aanstelling van Marjolein Visser als hoogleraar. Op de vraag hoe het idee voor het zakboek is ontstaan, antwoorden de auteurs: "In juni 2013 had ons team een *incompany* scholing met als thema 'diagnostiek van de voedingstoestand'. Presentaties werden door de ter zake kundige collega's verzorgd, uiteenlopend van impedantiemeting, interpretatie laboratoriumwaarden tot het bepalen van de voedingstoestand. Het was een dynamische en inspirerende dag, waarbij we erachter

kwamen, dat we met zijn allen heel veel kennis in huis hadden, die we graag zouden bundelen en zo ontstond het idee om dit op te schrijven in een handzaam zakboek. We willen kennis bundelen en delen, en uniformiteit en consensus in de diagnostiek en diëetbehandeling bereiken. Het hele team heeft onderwerpen aangeleverd en wij hebben de uiteindelijke definitieve teksten geschreven en de eindredactie op ons genomen. Er is onderling eindeloos gediscussieerd over het gebruik van de juiste bronnen. Tabellen zijn bewerkt om die informatie te gebruiken die voor diëtisten relevant is. Als er geen of niet voldoende *evidence based* informatie voorhanden was, is gebruikgemaakt van *level D-evidence*, dat wil zeggen de mening van experts. Het hele project heeft veel tijd gekost, maar levert ook veel energie op. We hebben het met veel plezier gedaan en we geloven in het eindproduct."

Het team van de afdeling Diëtetiek en Voedingwetenschappen van het VUmc, Amsterdam.

Zakboek diëtetiek

Het Zakboek diëtetiek is ontwikkeld vanuit de doelstelling om *evidence based* en uniform te werken. Het zakboek is bestemd voor diëtisten en andere (para)medici uit alle sectoren van de zorg. Het geeft definities van onder andere normaalwaarden en afkappunten die nodig zijn voor optimale diagnostiek van de voedingstoestand. Hinke: "Het is een hulpmiddel bij het klinische redeneren en geeft verdieping van de kennis die nodig is bij diagnostiek. Het is een praktisch handvat maar geen dieetbehandelrichtlijn."

Het zakboek is een handzaam en praktisch document voor het diëtistisch handelen. De kwaliteit van de behandeling en het aantonen van de effectiviteit zal in de toekomst steeds belangrijker worden. De zorgkosten moeten steeds beter beheerst worden en de behandeling door de diëtist in zowel de preventieve als in de curatieve zorg zal kosteneffectief moeten zijn. Binnen de diëtetiek is hard gewerkt aan het ontwikkelen van meetinstrumenten voor screening op ondervoeding, diagnostiek en evaluatie van de behandeling. Behandeldoelen worden hierdoor beter meetbaar, maar zullen ook vragen oproepen over de interpretatie van gegevens. Daar kan het Zakboek diëtetiek een handig hulpmiddel bij zijn. De zorg door de diëtist kan hiermee worden ondersteund en de diëtist kan zich meer profileren en professionaliseren.

De diëtistische diagnose is de basis van het methodisch handelen door de diëtist. Aan de hand hiervan worden behandeldoelen vastgesteld en kan de effectiviteit van de behandeling geëvalueerd worden. Om de voedingstoestand te bepalen is het meten van allerlei variabelen, zoals lichaamsgewicht, lengte, BMI het meten van de lichaamssamenstelling en criteria voor het vaststellen van ondervoeding noodzakelijk.

Hiervoor bestaat geen gouden standaard, maar worden criteria gehanteerd die internationaal het meest worden toegepast. In het zakboek wordt uitgebreid aandacht besteed aan de energie- en eiwitbehoefte en de behoefte aan macro- en micronutriënten. Ook worden verteringsprocessen beschreven omdat kennis van de (patho)fysiologie nodig is voor een optimale analyse van het diëtistisch onderzoek en voor het opstellen van de diëtistische diagnose, evenals classificaties van orgaanfalen en ziektespecifieke scores.

Diëtisten mogen voedinggerelateerde laboratoriumbepaling aanvragen en daarvoor is kennis van het interpreteren van laboratoriumwaarden van belang. Ook laboratoriumwaarden die voor het monitoren van parenterale voeding (TPV) komen in het zakboek aan de orde.

Ambities VUmc

In het VUmc is de werkstructuur gebaseerd op drie pijlers: patiëntenzorg, onderwijs en onderzoek. "Door onderwijs en onderzoek te integreren in patiëntenzorg kunnen we de zorg verder optimaliseren", aldus Nicolette. "We willen beter worden op alle drie de terreinen door te focussen op voeding. Door professionals uit de verschillende disciplines bij elkaar te brengen 'voed je elkaar'. Bezuinigingen op patiëntenzorg levert niets extra's op, maar door onderwijs aan te bieden krijgen we meer inkomsten om pilotonderzoek te doen. Dat is belangrijk voor de academisering van onze afdeling. De aanstelling van Marjolein Visser als hoogleraar versterkt dit". Hinke: "Marjolein is briljant in het bepalen waar toekomst in zit. Zij heeft een wetenschappelijke visie en kan dwarsverbanden leggen met andere disciplines. Dit zal ook de klinische voeding meer versterken." Hinke verwijst hiermee naar de aanstelling van prof.dr.ir. Marjolein Visser. Zij was sinds

Wouter Bos, voorzitter van de Raad van de Bestuur van het VUmc ontvangt het Zakboek diëtetiek uit handen van Nicolette Wierdsma en Hinke Kruijenga.

2007 hoogleraar Gezond ouder worden aan de VU universiteit en heeft de leerstoel inmiddels uitgebreid met speciale aandacht voor voeding en klinische diëtetiek. Door deze functie, wordt het vakgebied meer zichtbaar; er is iemand die wetenschappelijke initiatieven kan nemen, discussies kan aanzwengelen en als aanspreekpunt en boegbeeld fungeert. "Evidence based diëtetiek is een voorwaarde voor goede voedingszorg aan ouderen", stelt Marjolein Visser in haar presentatie. "Algemene voedingswetenschappers, gedragswetenschappers, geriatrie, gerontologie en diëtetiek moeten daarin meer gaan samenwerken. Er moet meer onderzoek gedaan worden naar (kosten)effectieve voedingsbehandelingen die moeten leiden tot *evidence based* richtlijnen voor de behandeling en het opstellen van beleid en vervolgens moeten de richtlijnen worden toegepast in het multidisciplinaire zorgveld. We moeten blijven werken aan de academisering van de diëtetiek door wetenschap en praktijk dichter bij elkaar te brengen."

Toekomstplannen

Het verschijnen van het Zakboek diëtetiek is de goede stap in de richting van de academisering, maar de diëtisten willen meer. Nicolette: "We willen het zakboek gaan vertalen in het Engels in samenwerking met (N)ESPEN en EFAD, zodat we ook internationaal met één standaard kunnen werken. De Hogeschool van Amsterdam is bezig met het schrijven van een handboek over klinische redeneren voor de diëtetiek dat in 2015 zal verschijnen. Verder willen we onder de noemer 'Focus op voeding' opleidingen aanbieden in samenwerking met PitActief, zowel in het VUmc als op locatie. En op den duur willen we een masteropleiding diëtetiek kunnen aanbieden. Nu hebben we al een vak *Advanced Dietetics* in de pre-master opleiding waarin studenten zich verdiepen in casuïstiek

en bijgeschoold worden in klinisch redeneren. Zij krijgen les van gespecialiseerde diëtisten, maar ook van een nefroloog, internist, fysiotherapeut etc. De vier domeinen uit het zakboek (somaatich, functioneel, psychisch en sociaal) van het diagnostisch schema voedingstoestand, zijn daarbij leidend."

"Het Zakboek diëtetiek is voor elke diëtist een praktisch handvat", meent Hinke. "De drempel om metingen te doen wordt met het zakboek steeds lager. In het zakboek en op de website (www.zakboekdiëtetiek.nl) worden de uitslagen van metingen behandeld en worden kaders gegeven hoe de metingen geïnterpreteerd moeten worden. Ook de eerste lijns diëtist zal meer diagnostiek moeten gaan doen en zal zich meer moeten verdiepen in de diagnostische diagnose die onderdeel uitmaakt van het complete medische plaatje. Hiermee kan de diëtist zich profileren."

Dat het zakboek in een behoefte voorziet, blijkt wel uit het feit dat het in korte tijd was uitverkocht en inmiddels in herdruk is verschenen.

Majorie Former

Mail & Win

Zakboek diëtetiek,

door Hinke Kruijenga en Nicolette Wierdsma, VU University Press, 2014, ISBN 9086596746, prijs € 29,95, is te bestellen via de website www.zakboekdiëtetiek.nl.

Naast het zakboek is ook een website ontwikkeld als toolkit waar veel informatie te vinden is en waar heel eenvoudig berekeningen uitgevoerd kunnen worden, met recente publicaties en een forum. Ook is er een Facebook en een Twitteraccount.

Ga naar de website van Voeding & Visie en maak kans op één van de drie gratis exemplaren van het Zakboek diëtetiek.